

Murat Orkun Selçuk¹*Politik Risk Çalışmaları Merkezi Direktörü***Ece Berfin Ergezer²***Politika Analisti*

YENİ TEHDİTLER, DEĞİŞEN DENGELER: NATO SAVUNMA SİSTEMİ VE TÜRKİYE

DEĞERLENDİRME NOTU

1. Giriş

ABD ve İsrail'in İran'a yönelik saldırılarıyla başlayan savaş süreci, ABD Başkanı Donald Trump'ın NATO'ya karşı memnuniyetsizliğini yeniden gündeme taşımış; ABD'nin ilk fırsatta ittifaktan ayrılabilmesine dair işaretler, NATO'ya ilişkin tartışmaları hem küresel ölçekte hem de Türkiye'de alevlendirmiştir.

Trump'ın dış politikaya yansıttığı ve artık alışılmış hale gelen "iş adamı" yaklaşımıyla, NATO'ya ABD tarafından çok büyük kaynak ayrıldığından şikâyet ettiği uzun zamandır bilinmektedir. İran savaşıyla birlikte bu eleştirilere, NATO'nun "ABD'nin yanında olmadığı" iddiası da eklenmiştir. Oysa ABD, İran'a yönelik hareketi NATO'ya danışmadan ve NATO üyesi olmayan İsrail ile birlikte başlatmıştır. Çatışmaların başlamasıyla NATO üyesi İtalya'nın Savunma Bakanı'nın kişisel seyahat için gittiği Birleşik Arap Emirlikleri'nde mahsur kalması da müttefiklerin süreçten önceden haberdar edilmediğini göstermiştir. Bu nedenle ABD ve İsrail'in İran'a yönelik saldırıları bir NATO operasyonu olarak değerlendirilemez.

Trump'ın ABD merkezli NATO eleştirileri, ittifak üyeleri başta olmak üzere birçok kesimde tepkiyle karşılanmıştır. Zira bu yaklaşım, NATO'yu yalnızca maliyet boyutuyla değerlendirmekte; ittifakın sağladığı savunma şemsiyesini, güvenlik temelli istikrarı ve bunun ABD'nin küresel liderliğine katkısını göz ardı etmektedir. İran krizi ise savunma ihtiyaçlarının, kurumsal yetki ve sorumlulukları uluslararası anlaşmalarla tanımlanmış bir ittifak yerine, tek bir devletin

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1504>

² <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1471>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, öneriler ve görüşler tamamen yazar(lar)ına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

siyasi tercihine bağlı olmasının yaratabileceği kırılğanlıkları bir kez daha ortaya koymuştur.

Bu kırılğanlık karşısında NATO'nun ABD dahil tüm üyelerine sağladığı katma değer, yalnızca askeri kapasiteyle sınırlı olmayan çok boyutlu bir güvenlik mimarisine dayanmaktadır. Üye ülkelerin radar sistemleri, kara ve deniz bazlı füze unsurları ile komuta-kontrol merkezlerinin geniş bir coğrafyada eşgüdümlü çalışması, ittifakın hem simetrik hem de asimetrik tehditlere karşı caydırıcılığını güçlendirmektedir. Dönemin güvenlik ihtiyaçlarına göre evrilen bu çokuluslu altyapı, çatışma bölgelerine yakın konumdaki Türkiye açısından da önemli bir avantaj sağlamaktadır.

Bu çerçevede NATO'nun yapısal ve hukuki avantajları, özellikle Körfez ülkelerinin daha parçalı ve büyük ölçüde ikili güvenlik ilişkilerine dayanan savunma stratejileriyle karşılaştırıldığında daha belirgin hale gelmektedir. Bu yazıda NATO mimarisinin sunduğu avantajlar, Trump'ın ABD'nin ittifaka katkısını azaltma veya tamamen çekilme söylemleri ışığında ortaya çıkan tehdit ve fırsatlarla birlikte ele alınacaktır. Son olarak, ABD'nin NATO içindeki ağırlığı ve etkisinin azalmasının Türkiye açısından doğurabileceği muhtemel sonuçlar değerlendirilecektir.

2. Körfez Ülkeleri Örneği

İran'ın Körfez ülkelerine yönelik saldırıları, Hürmüz Boğazı'nı kapatması ve belirleyici ölçekte deniz ya da hava gücüne sahip olmaksızın askeri sonuçlar üretebilmesi, savaş öncesi senaryolarda öngörülen ancak ilk kez sahada somut biçimde gözlemlenen gelişmeler olmuştur. Bu süreç, özellikle Körfez ülkeleri açısından savunma ihtiyacını büyük ölçüde başka bir ülkenin inisiyatifine bırakmanın yarattığı kırılğanlıkları ortaya koymuştur. ABD üslerine ev sahipliği yapan BAE, Bahreyn, Katar ve Kuveyt'in çatışmaların başlamasından itibaren İran saldırılarına maruz kalması, bu ülkeler için uzun vadeli ekonomik ve toplumsal etkiler doğurabilecek bir güvenlik açığına işaret etmektedir. ABD'nin operasyonlar öncesinde kendilerini uyarmaması, hatta savunma önceliklerini ABD ve İsrail varlıklarını korumaktan yana kullanması Körfez ülkelerinde tepkiye neden olmuştur.³ Çatışmalar başladıktan sonra ABD'nin bu ülkelerdeki diplomatik personelini güvenlik gerekçeleriyle çekmesi de onların korunmaya değer müttefikler değil, adeta "gözden çıkarılabilir" zayıf oldukları hissini güçlendirici bir etki yapmıştır.⁴

Daha küçük çaplı ancak belki de daha trajik olarak, ateşkes süresi içinde İran'ın BAE'ye yönelik gerçekleştirdiği saldırılara ABD tarafından bir karşılık verilmezken bundan dört gün sonra, Hürmüz Boğazı'ndan geçmekte olan ABD savaş gemilerine yönelik -başarısız- İran saldırılarına misilleme yapılması dikkati çekmiştir. ABD Dışişleri Bakanı Marco Rubio'nun olaya ilişkin değerlendirmesinde "Tabii ki karşılık verdik, sadece aptal ülkeler kendilerine saldırıldığında karşılık vermez" demesi adeta yaraya tuz basar niteliktedir.⁵

Körfez ülkelerinin ulusal güvenliğinde bu derece büyük bir kırılğanlık yaratan savunma anlayışı, ABD üslerine ev sahipliği yapmanın caydırıcı bir etki doğurarak özellikle İran kaynaklı tehditlere karşı koruma sağlayacağı varsayımına dayanıyordu. Ancak İran savaşı, bu varsayımın sınırlarını ortaya koymuştur. ABD üsleri Washington'a operasyonel açıdan önemli

³ Magdy, S., Price, M. L., & Madhani, A. (2026, March 6). *Gulf allies disappointed U.S. didn't notify about Iran attacks and ignored their warnings, sources say*. PBS NewsHour. <https://www.pbs.org/newshour/world/gulf-allies-disappointed-u-s-didnt-notify-about-iran-attacks-and-ignored-their-warnings-sources-say>

⁴ Alyahya, H. (2026, June 11). *The myth of Gulf exceptionalism and US protection is over*. Middle East Eye. <https://www.middleeasteye.net/opinion/why-gulf-states-can-no-longer-accept-myth-us-protection>

⁵ The National. (n.d.). *Rubio: "Only stupid countries don't shoot back"* [Video]. <https://www.thenationalnews.com/video/VqIcHHpt/rubio-only-stupid-countries-dont-shoot-back/>

avantaj sağlarken ev sahibi Körfez ülkeleri açısından caydırıcı bir güvence olmaktan çok, İran saldırılarının hedefi haline gelmelerine yol açan bir güvenlik yüküne dönüşmüştür.

Üslere ilaveten Körfez ülkelerinin, ekonomik güçlerini de ABD için vazgeçilmez birer partner olmak için kullandıkları görülmektedir. ABD savunma sanayiinin dünyadaki en büyük alıcıları, Suudi Arabistan ve Katar başta olmak üzere Körfez ülkeleridir (Son dönemde Ukrayna savaşı nedeniyle ABD'nin bu ülkelere gönderdiği silah ve mühimmat göz ardı edilmiştir).⁶ Bunun yanı sıra özellikle Suudi Arabistan ve BAE gibi ülkelerin Egemen Varlık Fonları, ABD'deki teknoloji devlerine, altyapı projelerine, hatta spor ve eğlence sektörüne yüksek montanlı sermaye transferi yapmaktadır. Söz konusu iş birliği çerçevesinde Bahreyn, Kuveyt, Katar ve Suudi Arabistan, ABD tarafından verilen NATO Dışı Önemli Müttefik (Major Non-NATO Ally/MNNA) statüsünü kazanmışlardır.⁷ Ancak MNNA statüsü ortak savunma taahhüdünü beraberinde getirmemekte olup uluslararası anlaşmalarla sabit değildir ve ABD federal kanunlarına tabidir. Söz konusu statü, "malzeme, mühimmat veya ekipman ödünç alma, ABD askeri tesisleri dışındaki kendi topraklarında ABD Harp Rezervi Stoklarının konuşlandırılması, müşterek eğitim, ihtiyaç fazlası savunma malzemelerinin öncelikli teslimatı için uygunluk" gibi konuları kapsamaktadır.⁹

Çatışma yaşanmayan yıllarda Körfez ülkeleri için bir avantaj gibi görülen bu sistem ABD'nin İran'a saldırıları sonrasında söz konusu ülkeler saldırılara katılmasa da bir yükümlülük haline gelmiş, bu ülkeleri savunmanın ABD'nin tek taraflı inisiyatifine bağlı olması nedeniyle NATO'nun sağladığı güvenlik kalkanının farkları net bir şekilde ortaya çıkmıştır.

3. NATO'nun Savunma Sistemi ve Akdeniz'deki Varlığı

NATO'nun kendi tanımına göre ittifakın temel amacı, tüm üyelerinin özgürlüğünü ve güvenliğini siyasi ve askeri yollarla korumaktır.¹⁰ Bu çerçevede NATO, müttefiklerini her yönden gelebilecek tehditlere karşı kolektif savunma ilkesi temelinde güvence altına almaktadır. Kurucu Antlaşma'nın 5. maddesi de bu ilkenin hukuki dayanağını oluşturmakta; bir NATO üyesine yönelik silahlı saldırının tüm üyelere yapılmış sayılacağını ve diğer üyeler açısından yardıma gelme yükümlülüğü doğuracağını belirtmektedir.¹¹

NATO'nun çok geniş bir alana yayılan bu savunma yükümlülüğünü yerine getirebilmesi, üye ülkelerin tamamına yayılmış karmaşık ancak etkin bir askeri organizasyonla mümkün olabilmektedir. Tüm NATO askeri operasyonlarının planlama ve uygulaması, Belçika'daki Avrupa Müttefik Kuvvetleri Yüksek Karargahı (Supreme Headquarters of Allied Powers in Europe – SHAPE) tarafından yapılmaktadır. Operasyonel seviyede SHAPE'in altında, coğrafi sorumluluk sahalarına göre bölünen üç Müşterek Kuvvet Komutanlığı (MKK) bulunmakta olup Türkiye, tüm Akdeniz havzası, Ortadoğu, Karadeniz ve Balkanlardan sorumlu olan Napoli

⁶ George, M., Djokic, K., Hussain, Z., Wezeman, P. D., & Wezeman, S. T. (2026, March). *Trends in international arms transfers, 2025*. Stockholm International Peace Research Institute.

https://www.sipri.org/sites/default/files/2026-03/fs_2603_at_2025.pdf

⁷ Defense Security Cooperation Agency. (n.d.). *Major Non-North Atlantic Treaty Organization (NATO) allies (MNNA)*. Security Assistance Management Manual. <https://samm.dsca.mil/glossary/major-non-nato-allies>

⁸ Executive Office of the President. (2026, January 23). *Presidential determination on designation of the Kingdom of Saudi Arabia as a major non-NATO ally*. *Federal Register*, 91(14), 3017.

<https://www.federalregister.gov/documents/2026/01/23/2026-01421/presidential-determination-on-designation-of-the-kingdom-of-saudi-arabia-as-a-major-non-nato-ally>

⁹ U.S. Department of State. (2025, January 20). *Major Non-NATO ally status*. <https://www.state.gov/major-non-nato-ally-status>

¹⁰ NATO. (2025, November 11). *NATO's purpose*. <https://www.nato.int/en/what-we-do/introduction-to-nato/natos-purpose>

¹¹ NATO. (2025, November 12). *Collective defence and Article 5*. <https://www.nato.int/en/what-we-do/introduction-to-nato/collective-defence-and-article-5>

MKK'nın alanında yer almaktadır. Ayrıca erken uyarı uçaklarının bulunduğu "Havadan Erken Uyarı ve Kontrol Gücü" ve radar sistemlerini içeren "İttifak Yer Gözetleme" unsurları tehlide ilişkin bilgileri bu komuta merkezlerine aktarmaktadır.¹²

NATO'nun yalnızca Doğu Akdeniz'e tahsis edilmiş, sürekli olarak bu bölgede konuşlu özel bir daimi deniz gücü bulunmamaktadır. NATO'nun Akdeniz'deki daimi deniz varlığı esas olarak rotasyonel ve görev odaklı bir nitelik taşımaktadır. Bu nedenle, söz konusu unsurları "Akdeniz'deki NATO gemileri" olarak değil, NATO'nun Akdeniz bölgesinde faaliyet gösterebilen daimi deniz gruplarına tahsisli unsurlar olarak tanımlamak daha doğru olur.

NATO'nun Akdeniz'deki deniz varlığı, deniz güvenliği ve devriye faaliyetlerine ilaveten Entegre Hava ve Füze Savunması (Integrated Air and Missile Defence - IAMD) sistemi altında şekillenmektedir. NATO, IAMD'yi barış, kriz ve çatışma dönemlerinde müttefik topraklarını, nüfusunu ve kuvvetlerini hava ve füze tehditlerine karşı korumayı amaçlayan sürekli bir görev olarak tanımlamaktadır.

4. Örnek Vaka Olarak İran Füzeleri

İran'a yönelik ABD ve İsrail operasyonları sırasında Türkiye ve çevresine yönelik fırlatılan birden fazla füze NATO Entegre Hava ve Füze Savunması (IAMD) tarafından engellenmiştir. Resmi açıklamalara bakıldığında sadece füzelerin ateşlendiği Doğu Akdeniz'de konuşlu hava savunma kabiliyetine sahip gemilerin söz konusu operasyonu icra ettiği düşünülebilir. Ancak, NATO'nun tehdit önleme sisteminin çalışma prensipleri göz önüne alındığında, yarı otomatik şekilde çalışan çok daha detaylı bir tablo ortaya çıkacaktır.

Bu senaryoda; tespit aşamasında Malatya/Kürecik'teki AN/TPY-2 Radarı, füzenin hızını ve yükselme açısını ölçerek Türkiye'ye yöneldiğini belirler ve rotasına kilitletir. Bu veriyi Belçika / SHAPE'deki NATO Muhabere Grubu'na iletir ve onlar da uydular aracılığıyla aviyonik sistemlere aktarır. Atış kararı aşamasında, savunmanın asıl "beyni" Torrejón'daki CAOC'dir ve NATO'nun Güney Bölgesi Balistik Füze Savunması Angajman Yetkisi bu merkezdedir. Kürecik'ten gelen veriyi onaylar, tehdidi tanımlar ve Doğu Akdeniz'deki vurucu güce atış emrini gönderir. Ramstein / Almanya'daki Hava Kuvvetleri Karargahı, operasyonu stratejik seviyede izleyerek diğer NATO üye ülkelerinin hava sahalarının ve erken uyarı uçaklarının (AWACS) hazır duruma getirilmesini koordine eder.

Önleme ve imha aşamasında Doğu Akdeniz'deki ABD Deniz Kuvvetleri'nin Aegis Gemileri, CAOC Torrejón'dan gelen emri alarak kendi radarları füzeyi henüz görmese dahi Kürecik'in verisiyle uzaktan ateşleme gerçekleştirir. Gemilerden fırlatılan SM-3 füzeleri, İran füzelerini atmosferin dışındayken imha eder. Bu sırada İspanya'nın İncirlik'te konuşlu Patriot (PAC-3) bataryaları ile Türk hava savunma unsurları, SM-3 füzelerinin kaçırma ihtimaline karşı son hat savunması olarak bekletilir. Son aşamada Konya'dan kalkan hava erken uyarı uçakları ile İHA'lar, füzelerin havada başarıyla imha edildiğini teyit eder ve düşen parçaların koordinatlarını belirler.

¹² NATO. (2024, May 27). *Allied Command Operations (ACO)*. <https://www.nato.int/en/about-us/organization/nato-structure/allied-command-operations-aco>

5. ABD'nin NATO Katkısını Azaltması Kaynaklı Tehdit

5.1 Başkan Trump'ın Söylemleri

Üyeleri için etkin ve siyasi etkilerden bağımsız bir güvenlik kalkını sağlamak amacıyla yapılandırılan NATO'nun son dönemde karşı karşıya kaldığı en önemli tehdidin, hasım devletlerden kaynaklanan askeri risklerden değil, ittifakın en önemli üyesi olan ABD'nin siyasi tutumundan kaynaklandığı yönünde güçlü bir algı oluşmuştur. Başkan Trump'ın, İran Krizi sırasında NATO'ya yönelik kullandığı ifadeler, 2016'dan bu yana dile getirdiği görüşlerden farklı değildir. Mart 2016'da henüz adayken NATO'nun herhangi bir fonksiyonunun kalmadığını (obsolete) ifade etmiş, ancak daha sonra bu söyleminden geri adım atarak "ABD'nin NATO'ya orantısız şekilde fazla maddi katkıda bulunduğunu, bunun böyle devam edemeyeceğini" söylemiştir.¹³ Başkan seçildikten sonra da NATO'ya ilişkin olumsuz tavrını sürdüren Trump, 2020'deki Dünya Ekonomik Forumu sırasında Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen'le görüşmesinde "Avrupa'nın saldırıya uğraması durumunda ABD'nin yardıma gelmeyeceğini ve NATO'nun öldüğünü" ifade etmiştir.¹⁴

İkinci dönem başkanlığında da adaylık aşamasından itibaren NATO'ya ilişkin negatif yaklaşımının devam ettiği görülmüştür. 2024'te seçim kampanyası kapsamında Güney Carolina'da yaptığı konuşmada, Rusya'nın ittifaka katılım payını ödemeyen ülkelere saldırması durumunda ABD olarak hiçbir şey yapmayacaklarını, hatta saldırganı teşvik edeceklerini dile getirmiştir.¹⁵ Florida'da 2025'te yaptığı basın toplantısında NATO üyesi ülkelerin ittifaka katkısını GSYİH'nin %2'sinden %5'ine çekmeleri gerektiğini söylemiş ve ABD'nin NATO'ya ihtiyacı olmadığına dair genel söylemlerini tekrarlamıştır.¹⁶

İran savaşıyla Başkan Trump'ın NATO'ya yönelik söylemlerini sıklaştırdığı görülmektedir. Savaşın kısa sürede ve istediği şekilde sonlanmadığını gören Trump, NATO'ya üye ülkelerin de çatışmalara dahil olmasını talep etmiş, ancak üyelerin olumsuz yaklaşımları üzerine "ABD'yi NATO'dan çekmeyi ciddi olarak düşündüğü" seviyesine varan tehditlerde bulunmuştur.¹⁷

5.2 Trump Haklı Mı?

Bu noktada önemli bir soru gündeme gelmektedir: "Başkan Trump'ın NATO karşıtı denebilecek çıkışlarındaki haklılık payı nedir?" Soruyu sağlıklı şekilde cevaplamak için tüm söylemleri tek bir çerçeve içinde ve "ittifaka karşı olmak" başlığı altında değerlendirmek yerine farklı kategorilerde ele almanın daha doğru olacağı düşünülebilir.

Askeri ve siyasi açıdan bakıldığında, Trump'ın "ABD'nin ihtiyacı olsa NATO yardıma gelmez" şeklinde çıkışının doğru olmadığı açıktır. NATO'nun savunma mimarisi herhangi bir üyenin saldırıya uğraması halinde devreye girmekte ve daha önce belirlenmiş prosedürler dahilinde gereken aksiyonu almaktadır. Bu aksiyon, en son İran savaşında tecrübe edildiği şekliyle Türkiye'ye yönelen füzenin herhangi ilave bir prosedüre gerek kalmaksızın engellenmesi şeklinde olabileceği gibi, NATO anlaşmasının 5. Maddesinin üye ülkenin talebiyle işletilmesi ile

¹³ Freisleben, S. (2017, April 12). *A guide to Trump's past comments about NATO*. CBS News.

<https://www.cbsnews.com/news/trump-nato-past-comments/>

¹⁴ Pengelly, M. (2024, January 10). *Trump told European leaders that US "will never come to help you"*. The Guardian. <https://www.theguardian.com/us-news/2024/jan/10/donald-trump-says-never-help-europe-attack>

¹⁵ FitzGerald, J. (2024, February 11). *Trump says he would encourage Russia to attack NATO allies who do not pay their bills*. BBC News. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-68266447>

¹⁶ Deutsche Welle. (2025, January 7). *Trump urges NATO members to spend 5% of GDP on defense*. DW. <https://www.dw.com/en/trump-urges-nato-members-to-spend-5-of-gdp-on-defense/a-71241720>

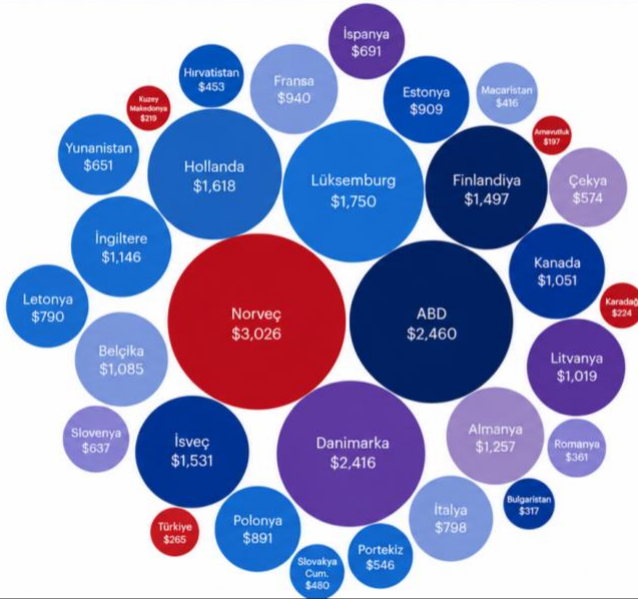
¹⁷ Borger, J. (2026, April 1). *Trump says he is "absolutely" considering withdrawing US from Nato*. The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2026/apr/01/trump-says-he-is-absolutely-considering-withdrawing-us-from-nato>

de alınabilecektir¹⁸. Başkan Trump'ın söylemlerinin aksine, NATO anlaşmasının 5. maddesi, ittifak tarihinde yalnızca birkez ABD'nin uğradığı 11 Eylül saldırılarında aktive edilmiştir.¹⁹

Trump'ın, İran ile çatışma sürecinde görüldüğü üzere, "yardıma gelme" konusunu yanlış yorumladığı görülmektedir. Zira kendisinin söylemlerinden, NATO'yu ABD'nin saldırıya uğraması durumunda bir savunma aracı olarak değil, ABD'nin istediği zaman ve uygun gördüğü ülkeye karşı kullanabileceği ilave bir ordu olarak gördüğü anlaşılmakta olup bu durum NATO'nun kuruluş ilkeleri ve amacıyla örtüşmemektedir.

Öte yandan, Başkan Trump'ın NATO üyelerine ekonomik anlamda yönelttiği eleştirilerin ise tamamen temelsiz olduğu söylenemez. Son 10 yıllık veriler, ABD'nin savunma harcamalarının NATO içindeki payında sınırlı bir düşüş yaşandığını, buna karşın ABD'nin savunma harcamalarının diğer üye ülkelerin çok üzerinde olmaya devam ettiğini göstermektedir. Savunma harcamaları verileri²⁰ ABD'nin NATO içindeki ağırlığının hala yüksek olmakla birlikte görece olarak azaldığını göstermektedir. ABD, 2014'te 653,942 milyon dolarlık harcamayla NATO toplam savunma harcamalarının %69,3'ünü karşılarken; 2025 tahminlerinde bu payın 980,000 milyon dolarlık harcamayla %61,7'ye gerilediği görülmektedir. Aynı dönemde, savunma harcaması GSYİH'sinin %2'sini aşan ülke sayısı 3'ten 32'ye yükselmiş; bu da diğer üyelerin yük paylaşımında daha fazla sorumluluk almaya başladığını ortaya koymuştur. Aynı şekilde kişi başı harcamada da ABD'nin ön sıralarda (Norveç'in ardından ikinci) olduğu izlenmektedir.

Şekil 1. Kişi başına düşen harcama

Kaynak: Atlantic Council NATO Defense Spending Tracker

¹⁸ Kuzey Atlantik Anlaşması Madde 5: Taraflar, Kuzey Amerika'da veya Avrupa'da içlerinden bir veya daha çoğuna yöneltilen silahlı bir saldırının hepsine yöneltilmiş bir saldırı olarak değerlendirileceği ve eğer böyle bir saldırı olursa BM Yasası'nın 51. Maddesinde tanıyan bireysel ya da toplu öz savunma hakkını kullanarak, Kuzey Atlantik bölgesinde güvenliği sağlamak ve korumak için bireysel olarak ve diğerleri ile birlikte, silahlı kuvvet kullanımı da dahil olmak üzere gerekli görülen eylemlerde bulunarak saldırıya uğrayan Taraf ya da Taraflara yardımcı olacakları konusunda anlaşmışlardır. Böylesi herhangi bir saldırı ve bunun sonucu olarak alınan bütün önlemler derhal Güvenlik Konseyi'ne bildirilecektir.

¹⁹ NATO. (2025, November 12). *Collective defence and Article 5*. <https://www.nato.int/en/what-we-do/introduction-to-nato/collective-defence-and-article-5>

²⁰ NATO. (2025, August 28). *Defence expenditure of NATO countries (2014–2025)*.

<https://www.nato.int/content/dam/nato/webready/documents/finance/def-exp-2025-en.pdf>

Askeri personel sayısına bakıldığında ABD'nin büyük bir marjinle ittifak içinde birinci sırada yer aldığı görülmekte, ikinci sırada ise Türkiye gelmektedir.

Tablo 1. Askeri Personel Sayısı

Ülke	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024t	2025t
Arnavutluk	6,7	6,2	5,8	6,8	6,8	6,8	6,7	6,6	6,6	6,6	7,0	7,4
Belçika	30,5	29,7	28,8	27,8	26,5	23,3	22,8	22,1	21,4	21,4	21,3	21,3
Bulgaristan	27,5	24,9	24,7	24,3	24,4	24,6	25,0	25,7	25,6	25,6	26,9	28,4
Kanada	65,9	70,3	70,5	68,2	70,3	71,8	70,3	68,2	67,4	66,8	77,1	77,1
Hırvatistan	15,4	15,1	14,8	14,8	15,0	14,8	14,7	14,9	14,4	14,0	13,7	15,2
Çekya	20,2	21,5	22,7	23,8	24,7	25,3	26,1	26,4	26,6	27,3	29,5	30,6
Danimarka	16,9	17,2	17,3	16,7	17,1	16,3	16,9	16,9	16,7	17,3	17,3	17,3
Estonya	6,3	6,0	6,1	6,0	6,2	6,3	6,7	6,6	6,3	7,3	7,5	7,8
Finlandiya	32,5	31,0	31,3	31,0	31,8	31,1	31,3	31,1	30,5	31,0	30,8	30,8
Fransa	207,0	204,8	208,1	208,2	208,2	207,8	207,6	207,6	207,1	205,3	204,7	—
Almanya	178,8	177,2	177,9	179,8	181,5	183,8	183,9	183,9	183,2	181,7	185,6	186,4
Yunanistan	107,3	104,4	106,0	106,8	109,2	102,5	106,6	108,1	107,3	111,0	110,8	111,7
Macaristan	17,5	17,4	17,9	18,7	19,9	18,9	19,8	20,0	19,7	20,1	20,9	21,6
İtalya	183,5	178,4	176,3	174,6	174,1	176,4	173,4	170,3	170,0	170,7	171,4	171,2
Letonya	4,6	4,8	5,2	5,5	5,9	6,0	6,4	6,5	6,4	6,7	8,4	9,0
Litvanya	8,6	11,8	11,8	13,5	14,3	14,9	15,1	15,2	15,7	17,9	18,5	19,5
Lüksemburg	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Karadağ	1,9	1,7	1,5	1,5	1,5	1,5	1,9	1,6	1,6	1,7	1,6	2,0
Hollanda	41,2	40,6	40,0	39,5	39,3	39,7	40,4	40,9	40,6	41,1	41,9	42,5
Kuzey Makedonya	6,5	6,8	6,6	6,3	6,5	6,4	6,4	6,1	5,9	5,7	6,1	6,2
Norveç	21,0	20,9	20,5	20,2	20,2	19,2	20,6	23,1	23,5	24,0	24,3	24,8
Polonya	99,0	98,9	101,6	105,3	109,5	113,1	116,2	166,8	176,0	206,5	216,1	233,8
Portekiz	30,7	28,3	29,8	27,8	26,9	23,8	23,7	25,3	22,5	21,4	24,0	24,9
Romanya	65,1	64,5	63,4	64,0	64,0	64,5	66,4	68,6	66,7	64,0	66,6	69,3
Slovak Cumhuriyeti	12,4	12,4	12,2	12,2	12,2	12,7	13,1	13,1	13,2	13,0	15,6	16,9
Slovenya	6,8	6,6	6,5	6,3	6,2	6,0	6,0	6,0	5,8	5,8	5,9	6,1
İspanya	121,8	121,6	121,0	117,7	117,4	117,0	118,7	118,7	117,3	116,3	117,4	118,2
İsveç	14,7	15,0	15,0	15,9	17,8	19,1	20,1	21,1	20,9	21,5	23,1	24,9
Türkiye	426,6	384,8	359,3	416,7	444,3	441,8	433,0	450,0	455,9	463,7	481,0	494,5
Birleşik Krallık	168,7	141,4	139,5	149,4	146,6	144,0	147,3	148,2	143,6	138,1	138,1	—
Amerika Birleşik Devletleri	1.338,2	1.314,1	1.301,4	1.305,9	1.317,4	1.329,2	1.346,7	1.349,0	1.317,0	1.286,0	1.300,2	—
NATO Avrupa ve Kanada	1.890,8	1.810,7	1.788,3	1.857,1	1.893,0	1.883,7	1.896,7	1.968,3	1.968,2	2.033,0	2.114,0	1.820,2
NATO Toplam	3.228,9	3.124,8	3.089,8	3.163,0	3.210,5	3.212,9	3.243,4	3.317,3	3.285,2	3.319,0	3.414,2	1.820,2

Kaynak: NATO Public Diplomacy Division Press Release, TEPAV Görşelleştirmeleri

ABD'nin ittifak içinde maddi ve askeri açıdan orantısız bir ağırlığa sahip olması, Trump'ın şikayetlerinde kısmen haklı olduğunu gösterebilir. Bu durum, NATO'nun kendini idamesi için de sağlıklı bir durum değildir. Nitekim NATO üyeleri, her ne kadar Trump'ın zorlaması sonucu harekete geçseler de, Haziran 2025'te GSYİH'lerinin %3'ü yerine %5'lik bölümünü 10 yıllık bir takvim dahilinde savunma harcamalarına ayırma yönünde karar almışlardır.

5.3 ABD NATO'dan Çekilebilir mi?

Bu tartışmalar, yalnızca siyasi değil, aynı zamanda hukuki bir tartışmayı da gündeme getirmektedir. Tartışma iki düzeyde ele alınmalıdır: NATO'nun kendi hukuki çerçevesi ve ABD iç hukukunda başkanın uluslararası anlaşmalardan çekilme yetkisinin sınırları.

NATO açısından prosedür oldukça açıktır. 1949 tarihli Washington Antlaşması'nın 13. maddesine göre herhangi bir üye devlet, ABD hükümetine çekilme bildirimini yaparak antlaşmadan ayrılabilir. Bu bildirimden bir yıl sonra üyelik sona erer. Bu süreçte NATO

Konseyi'nin ayrıca onay vermesi veya diğer müttefiklerin rızası gerekmez. Dolayısıyla uluslararası hukuk bakımından ABD'nin NATO'dan çekilmesi teknik olarak mümkündür.

NATO üyeliği aynı zamanda üyelikten ayrılmadan üyelik şartlarının değiştirilebileceği esnek bir model arz etmektedir. Bu konuda Fransa'nın süreci, iyi bir örnek niteliğindedir. Fransa Cumhurbaşkanı De Gaulle, 1966 yılında Fransa'yı NATO'nun entegre askeri komuta yapısından çekti ancak siyasi üyelik ve Madde 5 taahhüdü resmen baki kaldı. O döneme kadar Paris'te olan NATO karargahı Brüksel'e taşındı ve ABD kuvvetleri Fransa topraklarından ayrıldı. 2009 yılında Cumhurbaşkanı Sarkozy, ittifaka en çok asker katkısı sağlayan dördüncü ülke olmasına rağmen Fransa'nın komuta kademesi atamalarından dışlanmasını gerekçe göstererek bu kararı geri aldı. Bu örnek, yapısal katılım ile antlaşma üyeliğinin ayrıştırılabilir olduğunu ve bir üyenin, Madde 13'ü tetiklemeden entegrasyon düzeyini düşürebileceğini göstermesi açısından önemlidir.

Öte yandan ABD iç hukuku açısından bakıldığında ABD Anayasası, antlaşmaların yapılması için başkanın Senato'nun üçte iki onayını almasını öngörür; ancak antlaşmalardan çekilme konusunda açık bir hüküm içermez. Bu anayasal boşluk, geçmişte ABD başkanlarının bazı uluslararası anlaşmalardan Kongre veya Senato'dan yeni bir onay almadan çekilmesine imkan tanımıştır. Trump'ın ilk döneminde Paris Anlaşması'ndan, INF Treaty'den, Open Skies Treaty'den ve JCPOA'dan çekilme kararları bu pratiğin örnekleri arasında sayılabilir.

Ancak bu örnekler NATO için doğrudan emsal oluşturmaz. Paris Anlaşması, ABD iç hukukunda Senato onaylı klasik bir antlaşma olarak kabul edilmemişti. JCPOA da benzer şekilde Senato tarafından onaylanmış bir antlaşma değil, çok taraflı diplomatik bir düzenlemeydi; fakat NATO bugün farklı bir hukuki statüye sahiptir. Bu farkın temel nedeni, Kongre'nin 2023'te NATO'ya özel bir sınırlama getirmiş olmasıdır. Bugün ABD mevzuatında yer alan 22 U.S.C. § 1928f hükmüne göre²¹ başkan, ABD'yi NATO'dan tek taraflı olarak çekemez, antlaşmayı askıya alamaz veya sonlandıramaz. Bunun için ya Senato'nun üçte iki onayı ya da Kongre tarafından kabul edilmiş bir yasa gerekir. Aynı düzenleme, başkanın NATO'dan çekilme yönünde bir adım atmadan önce Kongre'nin ilgili komiteleriyle istişare etmesini ve 180 gün önceden yazılı bildirimde bulunmasını da öngörmektedir. Bu nedenle Trump'ın daha önce bazı uluslararası anlaşmalardan Senato onayı olmadan çekilmiş olması, NATO'dan da aynı şekilde çekilebileceği anlamına gelmez. Buna rağmen bir başkan bu sınırlamayı aşarak tek taraflı çekilme bildirimini yapmaya çalışırsa mesele büyük ihtimalle ABD mahkemelerinde anayasal bir yetki krizine dönüşür.

Tüm bu unsurlar göz önüne alındığında Başkan Trump'ın ABD'yi NATO'dan çekme kararı alması çok da olası görülmemektedir. Böylesi bir hamle kendisini, hem ulusal hem uluslararası anlamda sorunlu bir süreçle baş başa bırakacaktır. Ayrıca Trump'ın diğer tartışmalı konulardaki geçmiş tarzı da, NATO'dan tamamen çekilmeyi değil diğer ülkelerden mümkün olduğunca taviz almayı amaçladığını düşündürmektedir. Nitekim NATO'ya üye ülkelerin savunma harcamalarını %5'e çıkarmaya razı olmaları bu sürecin bir parçasıdır. Başkan Trump'ın, bizzat katılacağına anlaşıldığı Temmuz 2026 NATO Ankara Zirvesinde de sert söylemlerle ilave tavizler alacağı değerlendirilmektedir.

²¹ Sokol, K. (2026, February 27). *Separation of powers and NATO withdrawal* (CRS Report No. R48868). Congressional Research Service. <https://www.congress.gov/crs-product/R48868>

6. NATO ve Türkiye

Trump'ın ABD'nin NATO'daki rolünü azaltma veya ittifaktan ayrılma yönündeki söylemleri, NATO'nun geleceği kadar Türkiye gibi stratejik konumu ve askeri kapasitesiyle öne çıkan üyelerin ittifak içindeki rollerinin de yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

İttifakın güney ve doğu ucunda yer alan Türkiye, soğuk savaş döneminden bu yana NATO'nun anlaşmazlık ve çatışma noktalarına en yakın parçası olagelmıştır. Günümüzde de Rusya ve Ortadoğu kaynaklı tehditlere yönelik faaliyetler açısından son derece önemli bir konumdadır. Türkiye'nin İzmir'de ev sahipliğini yaptığı NATO Müttefik Kara Komutanlığı (LANDCOM), doğrudan SHAPE'e bağlı olup NATO komuta yapısının bir parçasıdır ve NATO'nun dünyadaki tek ana kara kuvvetleri komutanlığıdır. İstanbul'daki NATO Süratli İntikal Kolordusu, Konya'daki NATO'ya ait AWACS erken uyarı uçaklarının bulunduğu İleri Harekât Üssü ve Malatya/Kürecik'teki AN/TPY-2 radar istasyonu, Türkiye'deki diğer önemli NATO unsurları arasındadır.

Türkiye ayrıca, güçlü ordusu ile de ittifakın caydırıcılık kabiliyetine önemli katkılarda bulunmaktadır. NATO'nun en büyük ikinci kara ordusuna²² ve tüm kuvvetler ve teknolojik unsurlar dahil olmak üzere en etkin dördüncü silahlı kuvvetlerine²³ sahip olan Türkiye'nin, ABD'nin ittifak içindeki askeri varlığını azaltma planları yaptığı bir dönemde NATO için önemi daha da artmaktadır. Ek olarak Türk savunma sanayii, zırhlı araç ve mühimmat üretiminin yanı sıra ve belki de daha önemli olarak, yapay zeka entegrasyonlu insansız hava, kara ve deniz araçları üretiminde önemli bir güç haline gelmiştir. NATO Genel Sekreteri Mark Rutte de Türkiye'nin geçirdiği "savunma sanayii devrimine" bizzat dikkat çekmiştir.²⁴ Kısaca, ittifakın yeni uluslararası gerçekliklerden doğan tehdit ve fırsatların gerektirdiği adaptasyonu gerçekleştirmesine, Türkiye'nin de önemli bir katkı sağlayacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

ABD'nin NATO'ya askeri katkısını azaltması, bir tehdit olmanın yanı sıra ABD dışındaki ittifak üyeleri için bir fırsatı da beraberinde getirmektedir. Başkan Trump'ın çıkışları, belki de Körfez ülkelerinin yaşadığı tecrübenin farklı bir versiyonu şeklinde NATO üyelerine, savunma ihtiyaçlarında ağırlığı tek bir ülkeye vermenin dezavantajını göstermiştir. Ancak Körfez ülkelerinin durumundan farklı olarak NATO üyeleri, ABD'nin politikaları sonucu ortaya çıkabilecek boşluğu dolduracak ekonomik ve askeri kapasiteye sahiptir. Bunu fırsata çevirmesi ile ittifak, ABD dışındaki üyelerinin askeri açıdan daha büyük ilerleme kaydettiği, dengeli ve nihayetinde daha güçlü ve caydırıcı bir organizasyona dönüşebilecektir. Türk savunma sanayiinin yeni döneme uygun ve dinamik yapısı, NATO'nun bu fırsatı değerlendirmesi sürecinde diğer üyelere önemli katma değer sağlayacaktır.

7. Sonuç

İran savaşı, bölgesel güvenlik mimarilerinin dayanıklılığını test eden önemli bir örnek olmuştur. Körfez ülkelerinin yaşadığı tecrübe, savunma ihtiyacının büyük ölçüde tek bir devletin siyasi tercihine ve askeri önceliklerine bırakılmasının yaratabileceği kırılma noktaları açık biçimde

²² Fox, C. L. (2024, July–August). Who in NATO is ready for war? *Military Review*.

<https://www.armyupress.army.mil/Journals/Military-Review/English-Edition-Archives/July-August-2024/Who-in-NATO-Is-Ready-for-War/>

²³ Global Firepower. (2026). *NATO member states military ranking (2026)*.

<https://www.globalfirepower.com/countries-listing-nato-members.php>

²⁴ Kurt, S. (2026, April 22). NATO allies "can learn a lot" from Türkiye's defense industry revolution, says Rutte. Anadolu Agency. <https://www.aa.com.tr/en/world/nato-allies-can-learn-a-lot-from-turkiye-s-defense-industry-revolution-says-rutte/3914425>

göstermiştir. Buna karşılık NATO'nun uluslararası antlaşmalarla tanımlanmış kolektif savunma yapısı, üyelerine dönemsel siyasi kararlardan daha bağımsız, kurumsal ve hukuki zemine dayanan bir güvenlik güvencesi sunmaktadır.

NATO'nun entegre hava ve füze savunma sistemi, komuta-kontrol yapısı ve farklı üye ülkelerin askeri kabiliyetlerini ortak bir savunma mimarisi içinde birleştirme kapasitesi, ittifakın yalnızca konvansiyonel tehditlere değil, yeni dönemin asimetrik ve hibrit tehditlerine karşı da önemli bir caydırıcılık sağladığını ortaya koymaktadır. Bu yönüyle NATO, sadece askeri bir ittifak değil, aynı zamanda üyelerinin güvenlik, istikrar ve stratejik öngörü kapasitesini güçlendiren çok katmanlı bir mekanizmadır.

Trump'ın NATO'ya yönelik eleştirileri ve ABD'nin ittifak içindeki rolünü azaltma ihtimali, kısa vadede NATO açısından bir belirsizlik olarak görülmektedir. Bununla birlikte bu süreç, ABD dışındaki müttefiklerin savunma kapasitelerini artırmaları, yük paylaşımını daha dengeli hale getirmeleri ve ittifakı daha dayanıklı bir yapıya dönüştürmeleri bakımından bir fırsat da yaratabilir. ABD'nin NATO'dan tamamen çekilmesi hukuki ve siyasi açıdan kolay görünmese de, Washington'ın ittifak içindeki ağırlığının azalması ihtimali dahi müttefiklerin kendi kapasitelerini yeniden değerlendirmelerini gerekli kılmaktadır.

Bu çerçevede Türkiye'nin rolü daha da kritik hale gelmektedir. Coğrafi konumu, askeri kapasitesi, NATO komuta ve erken uyarı unsurlarına ev sahipliği yapması ve savunma sanayiindeki hızlı dönüşümü, Türkiye'yi ittifakın güney ve doğu kanadı açısından vazgeçilmez bir aktör haline getirmektedir. ABD'nin NATO içindeki etkisinin görece azalması durumunda, Türkiye'nin hem sorumluluklarının hem de ittifak içindeki stratejik ağırlığının artması beklenmelidir. Dolayısıyla yeni bölgesel gerçeklikler ışığında NATO'nun geleceği tartışılırken Türkiye'nin ittifaka sağladığı katkı ve üstlenebileceği yeni roller de daha merkezi bir yer tutacaktır.